
Макеєва І. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Наукова бібліотека
(м. Дніпро, Україна)

МОДЕЛЬ СПЕЦІАЛІСТА БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Доклад висвітлює поняття «модель спеціаліста бібліотеки закладу вищої освіти». Визначено основні складники та принципи побудови моделі спеціаліста з метою раціонального підходу до змісту підготовки й перепідготовки співробітників у системі підвищення інформаційно-бібліографічної кваліфікації.

Ключові слова: модель спеціаліста; професійна діяльність; професійна культура; інформаційна культура; індивідуально-психологічні особливості людини

Makeeva I. I.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Scientific Library (Dnipro, Ukraine)

MODEL OF A LIBRARY SPECIALIST OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

The report is aimed to cover the concept of "model of a library specialist in a higher education institution". The main components and principles of building a specialist model for the purpose of rational approach to the content of training and retraining of employees in the system of information and bibliographic training are determined.

Keywords: specialist model; professional activity; professional culture; information culture; individual psychological features of a person

Моделювання як метод універсального способу пізнання використовується з метою вивчення й перетворення явищ у будь-якій сфері діяльності. Модель є аналогом, заміником досліджуваного об'єкта, системою, вивчення якої є способом одержання інформації про іншу систему.

У теорії і практиці бібліотечної справи термін «модель спеціаліста» ще не має однозначного формулювання, хоча в суспільно-публіцистичних виданнях він досить часто використовується у зрозумілому для всіх, щонайменше на інтуїтивному рівні, значенні. Однак без відповідного формулювання цього поняття стає неможливим раціональний підхід до змісту підготовки й перепідготовки бібліотекарів, адекватних форм і методів навчання, ефективних технологій.

На нашу думку, під моделлю спеціаліста слід розуміти однозначну внутрішньо несуперечливу сукупність найбільш загальних соціальних вимог до рівня його професійної компетентності, світоглядних і морально-етичних позицій і переконань, загальної і професійної культури й особистісних якостей.

Створення таких моделей має спиратися на алгоритми, однозначно визначальні підходи щодо здобуття системи знань і набуття навичок, необхідних для успішної професійної діяльності відповідно до пропонованих вимог.

При побудові моделі спеціаліста бібліотеки ЗВО, крім принципів доцільності, повноти, алгоритмічності, слід також дотримуватись таких принципів, як:

- принцип універсальності, що припускає використання єдиних понять і термінів як безпосередньо в бібліотеках, так і у сфері науки та освіти;
- принцип комплексності відбиття в моделі різних професійних якостей, знань і вмінь працівників;
- принцип практичної спрямованості, що означає, що головні вимоги до фахівця задаються виходячи з потреб бібліотек вищої школи у виконанні певних функцій;
- принцип орієнтації, пов'язаний з урахуванням перспектив розвитку бібліотечної справи, який відбиває тенденції, зумовлені процесами інформатизації суспільства.

На основі сучасних розробок моделі спеціаліста пропонуємо розглянути основні її компоненти.

Перший компонент передбачає професійну діяльність, оскільки саме в ній відбувається процес формування особистості. Сутність розвитку особистості у процесі діяльності полягає у якісній зміні останньої, у якій людина постає як суб'єкт. Це окреслює вирішальне значення діяльності в розвитку особистості.

Іншим компонентом є професійна культура – система професійних знань, навичок, умінь, які відповідають вимогам професійної діяльності, функціям і обов'язкам бібліотекаря бібліотеки ЗВО, що закріплено в його кваліфікаційній характеристиці.

Третій компонент – інформаційна культура, яка передбачає комплекс знань і умінь у сфері цифрових технологій, електронних ресурсів Інтернету, освоєння інформаційних засобів і технологій.

Четвертий компонент – це здатність самостійно вчитися, набувати професійних знань, навичок, умінь, оволодівати новими технологіями, удосконалювати кваліфікацію.

П'ятим компонентом є індивідуально-психологічні особливості людини, які передбачають поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки й визначають індивідуальність, стиль діяльності, поведінки та виявляються як особливі.

Динамічний процес розвитку бібліотек ЗВО лежить в основі формування нових професійних вимог, яким має відповідати сучасний бібліотекар. Сьогодні він – не тільки знавець наукової і художньої продукції й інформаційних читацьких потреб, але й фахівець

у галузі нових цифрових технологій, навігатор в електронних ресурсах Інтернету, провідник інформаційної культури, менеджер і маркетолог в інформаційно-бібліотечній сфері.

Також необхідно враховувати соціально значущі якості, які мають бути у фахівця бібліотеки закладу вищої освіти: відповідальність перед справою й людьми, сумлінність, соціопривабливість, єдність слова й діла, широка культура тощо.

Таким чином, особистісний аспект припускає розкриття можливостей людини, формування його мотивів і інтересів, виховання потреб у процесі цілеспрямованої взаємодії усередині бібліотечного колективу.

Звідси – такі вимоги до моделі спеціаліста:

- розуміння сутності й соціального значення своєї спеціальності;
- слідування етичним і правовим нормам суспільства;
- наявність аксіологічних устремлінь, тобто ідеалів, цінностей, пріоритетів, мотивацій тощо;
- знання законів міжособистісного спілкування й уміння застосовувати їх на практиці;
- здатність приймати рішення й нести за них відповідальність;
- наявність суто людських, гуманних спонукань – почуття справедливості, співчуття, готовність допомогти, любов до родини та ін.;
- «невиробничі» резерви особистості – патріотизм, дотримування законів валеології, уміння створити сприятливий психологічний клімат у колективі, участь у суспільному житті, працездатність і інші.

Отже, модель спеціаліста бібліотеки ЗВО включає професійні, психологічні, культурологічні та інші знання; практичні уміння й навички; дидактичні, організаційні, комунікативні здібності; морально-психологічні та індивідуально-психологічні особливості і якості.

Створення моделі спеціаліста не є самоціль. У сучасних умовах, коли реальні можливості розширення штату обмежені, а обсяг і складність завдань, що стоять перед бібліотеками вищої школи, зростають, очевидно, необхідно подумати про обґрунтований підбір кадрів як важливий засіб підвищення функціональної ефективності роботи бібліотеки закладу вищої освіти і її окремих підрозділів. Необхідно також вирішити проблему підготовки й перепідготовки кадрів з урахуванням специфіки роботи даних

бібліотек і створення системи підвищення інформаційно-бібліографічної кваліфікації спеціалістів бібліотек ЗВО.